

TÁRSADALMI VÍZIÓ

építész CSOMAY ZSÓFIA - REIMHOLZ PÉTER

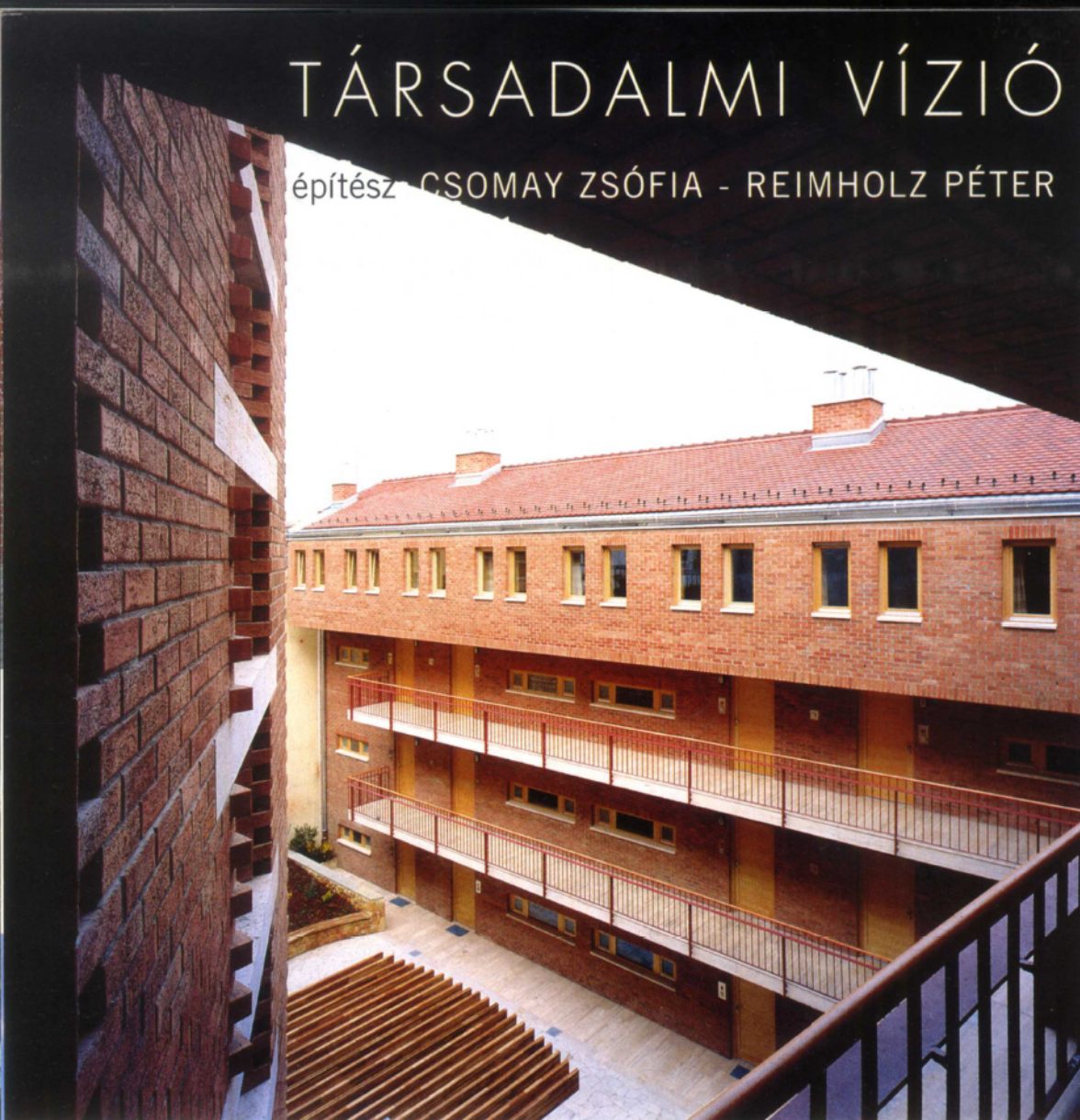
- TÉGLÁBÓL, HABARCSBÓL

A COLLEGIUM BUDAPEST RAUL WALLENBERG VENDÉGHÁZA

szöveg BOJÁR IVÁN ANDRÁS
fotó SZENTIVÁNI JÁNOS

ges válaszokba feszülve a papíron. E ház esetében pedig a valós szerkezetben is. A folyosók, lépcsőházak, egyedileg kialakított lakások rendszerében. Aki a tervekre néz, fölveszi a tervező agy gondolkodásának fonalát, mindjárt az alkotás folyamatának belső oldalára kerül. Megért és elfogad. A ház megjelenése, kedvező benyomásának elfogadása már egy következő lépés, s milyen messzi még az olyan irracionális elemek megértésének pillanata, amilyen itt a ház sarkán végigfutó hasadék. A metszés képlékeny, hideg vajhoz, agyaghoz hasonló módon faragható masszát asszociál a férfias téglafalhoz, s ez az anyagtalanítási játék mégsem írja át a ház elsődleges jelzéseit. Komoly, megalapozott, határozott épület ez, melybe kiválasztottaknak járó enyhe ünnepélyesség, lezser elegancia szorult.

A pályázaton elnyert megbízatás jó helyre érkezett, Csomay Zsófia, illetve férje és tervezőtára, Reimholz Péter alighanem mindent tudnak a Várról, ami egy kortárs építészről elvárható. Helyi lakosként morálisan megalapozott hozzáállásuk erősen motivált, építészet-esztétikai elköteleződésük pedig ahhoz a nemzetközi szellemi közösséghez kapcsolja őket, amely a történelmi kontextus problémáján nevelt lombard posztmodern építészetben kristályosodott ki. Mégsem doktrínához kötődő építészek. Gondolkodásukat inkább a helyszín és a feladat adottságai, feltételei vezetik. Mindaz, ami ezen túl azonosítható be munkáik nyomán, tisztán kulturális kérdés – nevezetesen a tervezők személyes kulturáltságának ügye. Ilyen homályos határvonalú, puha állagú fogalom azonban nehezen ragadható meg konkrét módon. Ezért inkább hivatkozhatunk mindkét tervező jelentős múltra alapozott Várbeli praxisára, Reimholz esetében még arra is, hogy életét itt, e negyed történelmi kulisszái között tengeti gyermekkorától. Ha Alvaro Siza neve a Chiadóban végzett munkáihoz kapcsolható a nemzetközi szakmai publikum előtt, úgy Reimholz is itt, a Várban termő feladatok megoldásával azonosítható.

Az utcai szárny képe az udvar felől

The view of the street wing from the courtyard

Nem tudom, hogyan nézhetett ki Buda ötvenöt évvel az 1686-os törökverő ütközet után, de a II. világháború nyomai még bőséggel meglátszanak a Vár oldalának házain. Nehéz persze különbséget tenni az ötvenhatos forradalom, vagy a németek elleni küzdelem pergő vakolatban tátongó, golyó ütötte lyukai között, de azok ettől függetlenül is szívósan ottmaradtak a Krisztina- vagy a Víziváros falaiban. Az a rendbetevő, tisztító, renováló kényszer, amely Prága és Pozsony történetileg értékes részein az eltelt tíz évben eluralkodott, nálunk csak erősen korlátozott mértékben kergette a cselekvés tébolyába a városi és kerületi vezetőket. A citált P-betűs városok országainak teljesítménye – mint ismert – lényegesen nem tér el a miénktől, csupán forrásaik elosztásának szempontjai mások. Ott a felújításra többet és gyorsabban költenek, mint mifelénk. Nálunk viszont, meglehet, a hűbéri rendszer négyévenkénti kiépítése emészt fel nagyobb hányadot. A Meciar által tataroztatott Pozsonyt látva e kettő akár ugyanaz a költség is lehetett.

A Víziváros feléledését mostanig egy-két hátborzongató Globex-ház jelezte markánsan, de annak reményét, hogy egyszer majd ez a környék is rendezett képet mutat, előlegezi meg a minap nyitott Art'Otel (OCTOGON 2000/4, 68.o.). Egyelőre mégiscsak foghíjassá ritkult középkori utcaszerkezet, bombatalálatos ház helyén tenyésző vad bozótos, golyóverte házak alkotják egy új, figyelemre érdemes budai épület vizuális keretét. A ház maga is a világháború emlékét idézi, amikor Raul Wallenberg nevét kapta a keresztségben, mellesleg a humán tudományok nemzetközi életében itthon nagy jelentőségű Collegium Budapest vendégházát fo-

gadja be. Amolyan boarding-house ez, ahol a hosszabb-rövidebb idejű ösztöndíjjal rendelkező tudósok kényelmes, otthonos elhelyezést kapnak.

REND ÉS ROM

Az, hogy egy épület a funkció ismeretében – értelmes vagy rendezetlen gondolatok mentén alakult-e ki, azonnal kiderül, amint az alaprajzok az asztalra kerülnek. A tervezői agy strukturáltsága, a fontos, nem fontos és nagyon fontos közötti logikus sorrendiség, a jó és gördülékeny használhatóság, a későbbi karbantartási szempontok és még rengeteg lényeges kérdés ott fekszik végle-

TÉGLAFAL, A FAL UTÁN

Ez a Csomay Zsófiával közös épülete is jellegzetesen illeszkedik a Logodi utcai és Fortuna utcai (lásd OCTOGON 2000/ 2, 66. oldal) házak sorába, de távoli nagybácsiként említendő a tervezőpáros Farkasbíró utcai saját lakóépülete is. Ez utóbbi helyszíni adottságok szempontjából közel áll a mostani feladatéhoz. A budai Vár keleti lejtőjén, egymás fölé teraszosan lépcsőző utcák, ház-sorok szerkezetébe illeszkedik, s e mostani ház udvara is, mintha a tervezők saját kertjének bővített kiadása lenne. Az analógiák, hasonlóságok, párhuzamok tételes és részleteken keresztül igazolt összefüggései helyett itt is a jellegzetes Csomay-Reimholz

féle építészeti íz, jelleg, megteremtett hangulat, ambiance az, amely lényegét tekintve közösséget teremt a házaik között. A saját-ságos minőség, amelynek éppúgy köze van a középkori alapokra emelt barokk városrészhöz, az egykor németek, magyarok, olaszok, zsidók, szerbek lakta, a mediterráneum és a germanicum határán megtorpant építészeti karakterhez.

Az új ház egyszerű, a helyi építéstörténetbe kódolt logika rendjét megtartó tömegviszonyaival, vállalt sarokház szerepével egy utcatorony határozott lezárását alkotja. Vörös téglás megjelenése immáron véglegesen eldöntötté teszi a vitát a negyed habarcsos kontra téglá homlokzatos hagyománya kérésében.

Mindaddig ugyanis, amíg Reimholz mestere, Csomay Zsófia rokona s mindkettőjük pályájának meghatározó alakja, Jánossy György 1963-ban a Bátyasétányon emelt épülete téglát nem alkalmazott, e környék jellegzetes megjelenéséből hiányzott ez az egyértelműen északi, németes, hanzás, hollandos effektus. A polgári élet mibenlétéről, a polgárság fogalmának milyenségéről mond véleményt ez a belső hagyományra erősödő gyakorlat itt, ahol a történelmi falak zömében vegyes összetevőjűek. Habarcs, törmelék, egykori romok kőomladékai és téglá dukál egy vári falhoz, zavaros, rumlis, a helyi történelem változékony és dinamikus jellegét adekvátnan kifejező kőmoslák.

A hegyoldalban kerteket alakítanak ki

A garden is being created on the hillside

Pergola és szobor az udvaron Pergola and sculpture in the court yard

Ehelyett szorgosságot, szívósságot, precíz következetességet és hosszan tartó társadalmi kiegyensúlyozottságot kifejező téglapíntészet szólal meg itt, mintha csak Delft, s pláne a budenbrookos Lübeck öt évszázados megállapodottságában élnénk. A környezetbe kódolt hagyomány és a betagozódás szándékával megjelenő kakukktojás közt fennálló diszkrépancia egyetlen értelmezési mezőben oldható föl. Ha ezt a belső hagyományt, mint valamiféle vágyott, finoman sugalmazott, mi több, egy-egy megvalósuló épület erejéig kezdeményezett új társadalmi minőség, emeltebb nivójú jövő vágya tartaná

életben. Olyasfajta civil öntudat, amely ugyan máig nem létezik a kitelepítésekkel, kádertelepesekkel, majd értelmiségi, művészi, vállalkozói és maffiózó lakossági helycseréktől nyughatatlan populációjú Várban, de azért szükség még lehet rá. Avagy pedig néhány kitarató, hűséges, vagy balek polgárban valóban még mindig él ilyen burzsoá dac, néhány frissen érkezőbe pedig eztán, s e finom készletek hatására (is) költözik majd lassanként belé. Ki-ki a maga helyén. Csomay és Reimholz az építészet és a tervezés közegében fogalmaznak meg személyre szabott társadalmi víziót maguknak, nektek – és nekem.

A VISION OF SOCIETY - From Brick and Mortar THE RAUL WALLENBERG GUEST-HOUSE OF COLLEGIUM BUDAPEST

architect ZSÓFIA CSOMAY - PÉTER REIMHOLZ
text IVÁN ANDRÁS BOJÁR photo JÁNOS SZENTIVÁNI

I DO NOT KNOW WHAT THE CITY OF BUDA LOOKED LIKE FIFTY-FIVE YEARS AFTER THE DEFEAT OF THE TURKS IN 1686, BUT THE SCARS OF THE SECOND WORLD WAR CAN STILL BE SEEN ON THE HOUSES AROUND THE CASTLE IN PROFUSION. OF COURSE, IT IS HARD TO MAKE A DISTINCTION BETWEEN THE BULLET-MADE HOLES OF THE 1956 REVOLUTION AND OF THE WAR. THE HOLES ARE STILL THERE IN THE WALLS OF KRISZTINAVÁROS AND VIZIVÁROS. THE COMPULSION TO RE-ARRANGE, CLEANSE, OR RENOVATE THAT HAS BEEN VISIBLE IN THE HISTORICALLY VALUABLE PARTS IN PRAGUE AND BRATISLAVA IN THE PAST TEN YEARS HAS AFFECTED THE LEADERS OF OUR CITY IN A RATHER LIMITED WAY. THE ECONOMIC PERFORMANCE OF THE COUNTRIES OF THE CITIES MENTIONED ABOVE - AS WE ALL KNOW - DOES NOT SIGNIFICANTLY DIFFER FROM OUR OWN, IT IS ONLY THE RULES OF ALLOCATING RESOURCES THAT ARE DIFFERENT. THEY SPEND MORE MONEY ON RECONSTRUCTION, AND THEY SPEND IT FASTER. IT IS POSSIBLE THAT A MAJOR PART OF OUR RESOURCES IS EATEN UP BY THE QUADRENNIAL RE-ESTABLISHMENT OF FEUDALISM... SEEING BRATISLAVA RENOVATED BY MECIAR, IT MIGHT HAVE COST ROUGHLY THE SAME AMOUNT OF MONEY.

The resurrection of Viziváros was indicated only by one or two weird Globex buildings so far, but the hope that this part of the city will show a more orderly image, could be advanced by the recently completed Art'otel (OCTOGON 2000/4, p. 68.). At present, the visual frame of this remarkable building of Buda: bullet-ridden walls, wild bushes in the place of a house that was hit by a bomb, and a medieval street structure full of gaps. The house - recalling the memory of the Second

World War - was named after Raul Wallenberg, and it accommodates the guests of Collegium Budapest, an institution that plays an important domestic role in the international life of human sciences. This is a sort of comfortable boarding house for scholars who stay here on scholarship.

ORDER AND RUINS

As soon as the plans are on the table, it turns out at the first glance whether the building, the intended function of

which is known, evolved from sensible or chaotic thoughts.

The structure of the designer's mind, the logical order of the important, the non-important and the very important, smooth and easy usability, the aspect of ensuing maintenance and other essential matters are expanded on paper, providing 'final' answers. And in the case of this building, the real structure shows this order as well with its system of corridors, staircases and individually formed apartments.

Whoev
the th
will ge
unders
of the
alread
still w
elem
corner
cold b
the m
demat
rearr
house.
buildi
for th
some

The
people
Zsófia
design
probab
Castle
conten
the Ca
moral
motiv
aesthe
to th
fellow
moder
proble
Howev
are ti
is det
locati
Everyt
their
cultur
design
But a
blurre
grasp
both a
Reimh
since
Siza's
Chiad
can t
with h

BRICK

This
toget
chara
and
2000/
ment
tenem
distan
of the
the te
and t
looks
of the
of the

Whoever looks at the plans will follow the threads of the designing mind and will get into the process of creation, understanding, accepting. The acceptance of the impression made by the house is already the next step, and how far it is still when we understand the irrational elements like the crack at the corner... The 'cut' associates a soft, cold butter- or clay-like material with the manly brick wall, however, this dematerialising game does not rearrange the primary signs of the house. This is a serious and explicit building that provides some solemnity for the chosen ones who enter it, and some casual gracefulness as well.

The commission went to the right people, after a successful competition. Zsófia Csomay, and her husband and designing associate, Péter Reimholz, probably know everything about the Castle that could be expected from a contemporary architect. As locals in the Castle district their approach has a moral base, and they are strongly motivated as well. Their architectural-aesthetic commitment connects them to that international intellectual fellowship that crystallised in post-modern architecture trained on the problem of historical context. However, they are not architects who are tied to a doctrine. Their approach is determined by the conditions of the location and of the assignment. Everything that can be identified in their work beyond this is a purely cultural question - concerning the designers' personal culture in particular. But a 'soft' concept like that with blurred outlines is quite difficult to grasp, so we should rather refer to both architects' practice in the Castle. Reimholz himself has been living there since his childhood. Just as Alvaro Siza's name is attached to his works in Chiado for the international public, so can the name Reimholz be identified with his jobs here in the Castle.

BRICK-WALL, AFTER THE WALL

This building, which was designed together with Zsófia Csomay, fits characteristically the houses of Logodi and Fortuna streets (see OCTOGON 2000/2, p. 66.), but we should also mention the designing couple's own tenement in Farkasbíró street as a distant relative. On the eastern slope of the Castle Hill the building matches the terraced streets and lines of houses, and the garden of this guest house looks as if it were an extended version of the designers' own garden. Instead of the coherence justified by thematic

and detailed analogies, similarities and parallelisms, it is the distinctive Csomay - Reimholz architectural taste, aspect, evolved mood, or ambience that connect the two houses. It is the special quality that has something in common with the Baroque district built on medieval foundations, with the architectural 'character' of the former German, Hungarian, Italian, Jewish, and Croatian inhabitants which happened to stop on the borderline of the Mediterranean and the Germanic cultures.

The new house is quite simple, it produces a definite closure to a street with its correlation of mass coded into local architectural history, in the role of a corner house. Its red brick appearance settles the local argument on mortar versus brick facades. As long as the Reimholz's master, a relative of Zsófia Csomay and the mentor figure of their careers, György Jánossy started using brick for a building in 1963 on Bástyasétány, this unambiguously northern, Germanic, 'Hansa', or 'Dutch' effect was missing from this environment. This practice, which is becoming a tradition, gives an opinion on the quality of middle-class life, and of the conception of it, where the historic walls have rather mixed materials. Pieces of mortar, rubbish, rocks from ruins and bricks go into the walls here, 'stone-leftovers' expressing the diverse dynamics of local history. But a brick building, expressing diligence, indefatigability, consistency, and social stability, 'speaks' as if we lived in the stability of Delft or Lübeck five centuries ago. The discrepancy of tradition coded into the environment and of the unfitting item which wants to conform can only be done away with in one way. The antagonism would disappear if traditions were sustained by a kind of softly inspired desire, and, God forbid, in the case of a few completed buildings, initiative of a new social quality and a future of higher standards, and by a civil pride which has been non-existent up to this day in the changing population of cadre-settlers, intellectuals, artists, entrepreneurs, and mobsters... Or, there is still some bourgeois pride left in some persistent, loyal, or simply dumb citizens, and it is also going to appear slowly in some newcomers as a consequence of these soft effects. Everyone should do their own job. Csomay and Reimholz - through the medium of architecture and planning - will define an appropriate social vision for themselves, for us, for you, ... for me.

Átlátás a lépcsőház levilágítójára

A view of the staircase lights

Az egyik jellegzetes ösztöndíjas szoba

A typical 'scholarship room'

Lépcsőház

The staircase

